

Sekretariatet for konfliktrådene

Oslo, 16.01.2023

Høringssvar - NOU 2022:9 En åpen og opplyst offentlig samtale – Ytringsfrihetskommisjonens utredning

Sekretariatet for konfliktrådene (SfK) viser til Kultur- og likestillingsdepartementets høringsbrev datert 29. september 2022, og takker for muligheten til å gi høringsinnspill til Ytringsfrihetskommisjonens utredning NOU 2022: 9 En åpen og opplyst offentlig samtale. Utredningen gir en omfattende gjennomgang av de sosiale, teknologiske, juridiske og økonomiske rammene for ytringsfrihet i dagens samfunn og det gis en rekke anbefalinger som favner ulike områder og sektorer. SfK har i vår gjennomgang av utredningen og i vårt høringssvar særskilt oppmerksomhet på de kapitler og anbefalinger der konfliktrådet har særlig ansvar eller erfaringer.

Merknader til Kapittel 10. Alternativ oppfølging av hatefulle ytringer

Konfliktrådet (10.7.4.1)

Kommisjonen mener hatefulle ytringer skal være straffbare. De peker imidlertid på at den sosiale slagsiden straffebudet kan få, tilsier at alternative modeller for å behandle slike saker i rettssystemet bør vurderes. Kommisjonen foreslår blant annet økt bruk av konfliktrådet i saker som angår straffeloven § 185 om hatefulle ytringer og peker på at konfliktrådets potensial til å behandle § 185-saker bør utnyttes bedre. SfK støtter kommisjonens forslag, som også er i tråd med innspillene SfK oversendte kommisjonen i forbindelse med innspillsmøtet 14.01.2021.

Konfliktrådet har noe erfaring med å forebygge og løse konflikter knyttet til hatefulle ytringer, enten sakene berører enkeltpersoner eller grupper. I slike saker vil konfliktrådsfolk tilrettelegge for en trygg prosess der det legges vekt på gode forberedelser i samarbeid med partene som skal delta og som tar hensyn til deres behov. Gjennom dialog kan partene sammen finne fram til måter å gjenopprette og hele urett og skade - så godt det lar seg gjøre, slik at de bedre kan legge hendelsen bak seg. Økt tilfang av slike saker kan imidlertid medføre behov for kompetanse tiltak og opplæring. Dette er også forhold som kommisjonen viser til i utredningen.

Sivile forebyggende samtaler (10.7.4.2)

Videre anbefaler kommisjonen å legge til rette for gjennomføring av forebyggende samtaler for de som fremmer hatefulle ytringer med sivile aktører som alternativ og supplement til straff. Samtaler kan også være et alternativ der det ikke er ønskelig med anmeldelse.

SfK støtter kommisjonens oppfordring til å vurdere sivile løsninger når forebyggende samtaler utprøves, og vår kompetanse innen dialog og konflikthåndtering kan være relevant i utviklingsarbeidet.

Vi ser et potensiale i å prøve ut sivile forebyggende samtaler som et bidrag i å redusere risiko for nye hatefulle ytringer, tilføre kunnskap om andre måter en fremmer sine ytringer på og til å gi større forståelse for hvorfor hatytringer er straffbare. Forebyggende samtaler vil også kunne utforske og

stimulere behovet for å møtes i konfliktrådet og at partene selv tar initiativ til møter i forbindelse med hatytringen, slik at det legges til rette for en dialog i konfliktrådet som sivil sak.

I forbindelse med utvikling og utprøving av sivile forebyggende samtaler vil vi anbefale å benytte lokale erfaringer og kunnskap fra SLT- koordinatorene i kommunene om hvordan en slik tjeneste kan organiseres hensiktsmessig (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak).

Merknader til Kapittel 6. Bred tilknytning til og deltakelse i offentligheten

Kommisjonen understreker betydningen av utdanningssystemet og skolene som en sentral arena for å danne folk til toleranse for mangfold. Kommisjonen viser til det nye tverrfaglige temaet "demokrati og medborgerskap" i lærerplanene som en nyvinning som skal bidra til å forme aktive medborgere. Kommisjonen foreslår to konkrete tiltak rettet mot offentlige myndigheter som kan kobles til det tverrfaglige temaet «demokrati og medborgerskap», uten å gripe inn i utformingen av læreplanene, herunder *Ytringspiloter eller veivisere for ytringsfrihet og Skolesekk for ytringsfrihet*.

Sfk støtter kommisjonens forslag om å understøtte og styrke skolenes arbeid med demokrati og medborgerskap. Dette er ikke bare et viktig grep for å bidra til robuste samfunnsborgere med gode forutsetninger for aktiv medvirkning i offentligheten, men kan også være et viktig grep for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme.

En studie gjennomført av Senter for ekstremismeforskning (C-Rex) i 2021 om ungdoms vurdering av ekstremisme og forebygging av ekstremisme i Norge ([lenke til rapport](#)), viser nettopp at kunnskap og undervisning om kritisk tenkning i demokratier forebygger ekstremisme. Studien viser at ungdom som ikke har erfart denne typen tematisering eller undervisning ser ut til å ha høyere sannsynlighet for å forsvare bruk av vold. Det vises samtidig til behov for mer forskning på dette temaet. Studien viser også at norske ungdommer er usikre på hvor de skal henvende seg når de bekymrer seg for venners radikaliserings. Dette informasjonsbehovet og tiltak for øvrig må møtes gjennom tiltak på tvers av ulike sektorer, der utdanningssektoren spiller en viktig rolle.

I kap 5 gir kommisjonen en rekke anbefalinger til videre forskning. Om temaet radikaliserings vises det også til den kommende rapporten fra Ekstremismekommisjonen. Sfk vil understreke viktigheten av økt forskningsbasert kunnskap om effekten av tiltak for å fremme demokratiske verdier og medborgerskap, herunder tiltak i barnehagen og skolen.

Som kommisjonen nevner i sin rapport (ref oversikten over statlige handlingsplaner i kap 6) er det de siste årene utarbeidet en rekke statlige handlingsplaner som skal fremme bred deltakelse i den offentlige debatten og styrke ytringssikkerheten til utsatte grupper. Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme er en av disse. Gjennom vår rolle som leder for Direktorsgruppe for oppfølging og videreutvikling av arbeidet mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, er vi opptatt av å koordinere og ivareta samvirke og strategisk samarbeid mellom sentrale statlige aktører på feltet, og å se nasjonale tiltak i sammenheng. Kunnskap og kompetanse er en av fem prioriterte områder innen Handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Et av de nye tiltakene som ble fremmet i 2020 var utvikling av støtteressurser til bruk i skolen og barnehager som skal baseres på rammeplanen og barnehageloven. Disse vil supplere og bygge opp under det allerede pågående forebyggende arbeidet med barn og unges oppvekst-, barnehage- og skolemiljø, blant annet gjennom den nasjonale Dembra-satsingen. Dembra (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme) er et tilbud om kompetanseutvikling i skolen (grunn- og videregående og lærerutdanning), som skal bidra til forebygging av rasisme, antisemittisme og udemokratiske

holdninger. De 7 freds- og menneskerettighetssentrene i Norge har en sentral rolle i implementeringen av dette. Eventuelle nye tiltak for å styrke kompetanse i ytringsfrihet, bør sees i sammenheng med eksisterende nasjonale satsinger og det bør legges til grunn en helhetlig tilnærming til temaet, der ytringsfrihet inngår som en av flere viktige områder. . .

Kommisjonen oppfordrer også institusjoner for høyere utdanning, samt organisasjoner, fagbevegelse osv., til å arbeide med ytringsfrihet. Sfk stiller seg bak kommisjonens vurdering av at det er et allment og stort behov for trening i debatt, opptreden på sosiale plattformer og generell bruk av ytringsfrihet for flere enn de som går på skolen.

Offentlig stimulering av tiltak gjennom tilskuddsordninger kan bidra til dette. Sfk forvalter i dag den nasjonale tilskuddsordningen til forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme rettet mot kommuner og fylkeskommuner (lenke til utlysning

<https://konfliktraadet.no/tilskuddsordninger/tilskudd-til-forebygging-av-radikalisering-og-voldelig-ekstremisme/>).

Vi erfarer at det foregår mye spennende og viktig utviklingsarbeid lokalt for å fremme ytringsfrihet og andre demokratiske kompetanser. Flere av disse kommunale prosjektene er særlig rettet mot sårbare barn og unge og er viktige supplement til tiltak i blant annet skole og barnehage. SLT-koordinatorene (se tidligere omtale) har i mange kommuner en viktig rolle i dette arbeidet. Sfk ønsker å fremheve betydningen av finansielle virkemidler for å kunne stimulere til gode målrettede utviklingsprosjekter lokalt som kan supplere og utfylle nasjonale tiltak.

Andre tilskuddsordninger som er relevant å løfte fram i denne sammenheng er tilskudd til tiltak mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer som Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet forvalter (<https://ny.bufdir.no/tilskudd/tiltak-mot-rasisme-diskriminering-og-hatefulle-ytringer/>).

Vennlig hilsen

Edle Kristin Grønningsæter Pallum

Avdelingsdirektør

Fagutvikling

Sekretariatet for konfliktrådene

Agron Tahiri

Seniorrådgiver

Fagutvikling

Sekretariatet for konfliktrådene